

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра тюркської філології

Курсова робота
з тюркської філології
на тему:

**СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОЛОРОНІМІВ У ТУРЕЦЬКИХ
ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЯХ**

Студентки групи Птур 14-20
факультету східної і слов'янської філології
денної форми здобуття освіти
Освітньої програми:
Турецька мова і література та переклад,
друга східна мова, західноєвропейська мова
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.068 Східні мови та
літератури (переклад включно),
перша – турецька

Полонської Марії Юрїївни

Науковий керівник:
доц. Сіленко Наталія Василівна
Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРИТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ	7
1.1 Дослідження фразеологічних одиниць вітчизняними та зарубіжними ученими	7
1.2 Колороніми у турецьких фразеологічних одиницях.....	9
Висновки до Розділу 1	10
РОЗДІЛ 2. СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОЛОРОНІМІВ У ТУРЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ.....	12
2.1 Семантичні особливості колоронімів з чорним кольором у турецьких фразеологічних одиницях.....	12
2.2 Семантичні особливості колоронімів з білим кольором у турецьких фразеологічних одиницях.....	16
2.3 Семантичні особливості колоронімів з червоним кольором у турецьких фразеологічних одиницях.....	22
Висновок до Розділу 2	24
ВИСНОВКИ.....	27
ÖZET.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31
ДОДАТКИ.....	32
Додаток А	32
Додаток Б	33

ВСТУП

Зворотний зв'язок між мовленням та культурою є надзвичайно важливим для культурного розуміння та міжкультурної комунікації. У кожній мові існують слова та вирази, які є особливо чутливими до культурних особливостей та традицій. Одним з цих видів слів є колороніми, тобто слова, що мають виражену культурну конотацію та пов'язані з певними культурними образами. Колороніми – це слова або вислови, які мають яскраво виразний кольоровий характер, тобто вони містять у собі назву кольору або описують якусь властивість кольору та асоціації, які з ним виникають.

Також важливо зауважити, що колороніми є невід'ємним елементом фразеології, тобто груп слів або висловів, які мають встановлене фіксоване значення, відмінне від літературного значення окремих слів. У фразеології колороніми можуть вживатися для вираження конкретних ідей, образів, порівнянь та інших лексичних конструкцій, які є характерними для даної мови та культури. Ці фразеологізми є невичерпно цікавим об'єктом дослідження, оскільки вони містять у собі назви кольорів, які можуть відображати традиції, звичаї та ментальність турецького народу.

Учені різних країн проводили дослідження щодо колоронімів як мовного явища, звертаючи увагу на різноманітні аспекти цього лінгвістичного явища. В цьому звичайно ж приймали участь Українські вчені, наприклад, О. О. Потебня, О. І. Потебня, В. В. Виноградов, В. Я. Бреус, О. М. Телія, В. І. Горбачевич, О. В. Кухаренко, Л. М. Каденко, А. В. Черкаська, Л. А. Шевченко, досліджували мовні засоби, у тому числі й колороніми, з точки зору їх семантики, стилістичних особливостей, функціонування у текстах.

Щодо турецьких учених, даними дослідженнями займались О. Айдин, Г. Акдоган, Г. Хастюркоглу та ще багато інших досліджували мовні засоби турецької мови, зокрема, фразеологізми та переважно колороніми. Вони досліджували використання колоронімів у турецькому мовленні, їх семантику, етимологію та стилістичні особливості.

Актуальність нашого дослідження полягає у тому, що фразеологізми є важливою складовою будь-якої мови, оскільки вони передають накопичений досвід поколінь та відображають культурні й історичні особливості народу. Колороніми, або фразеологічні одиниці, пов'язані з кольором, становлять особливу категорію фразеологізмів, оскільки вони несуть у собі семантику кольору та його асоціації. Вони мають великий вплив на формування мови та культури країни і використовуються в щоденному житті. У Туреччині, колороніми є не тільки складовою частиною мовлення, але і мають широке застосування в фразеологічних виразах, що використовуються в різних контекстах. Вивчення семантичних особливостей колоронімів у турецьких фразеологізмах має важливе значення для збагачення знань про турецьку мову та культуру, а також для розвитку міжкультурної комунікації. Дослідження колоронімів у фразеологізмах може допомогти перекладачам, мовознавцям та лінгвістам у підвищенні рівня знання турецької мови. Дослідження колоронімів допоможе краще зрозуміти турецьку мову, її культуру та історію.

Метою дослідження є вивчення семантичних особливостей колоронімів, які використовуються в турецьких фразеологізмах.

Для досягнення цієї мети в роботі були поставлені такі **завдання**:

- визначити теоретичні засади вивчення дослідження турецьких фразеологічних одиниць;
- проаналізувати фразеологічні вирази, які містять колороніми у турецькій мові;
- виявити семантичні особливості колоронімів та їхнє використання у фразеологічних виразах у турецькій мові;
- дослідити можливі відтінки значень колоронімів в різних контекстах.

Об'єктом дослідження є турецькі фразеологічні одиниці.

Предметом дослідження є семантичні особливості колоронімів у турецьких фразеологізмах.

Матеріалом дослідження послуговали фразеологічні одиниці з колоронімами з наукової роботи Gökçen Hastürkoğlu. A cognitive study on the

comparison of basic color terms in Turkish and English idioms (Ankara, 2017, с. 353).

Для того, щоб дослідити семантичні особливості колоронімів, що містяться в турецьких фразеологізмах, ми застосували такі **методи**: метод суцільної вибірки, який дозволяє виділити колороніми; метод лінгвістичного опису використовується для пояснення значень та стилістики колоронімів; метод контекстуального та функціонального аналізу дозволяє вивчати, як колоронімічне значення відображається в конкретному контексті.

Наукова новизна одержаних результатів полягає не лише в описі, але й у глибокому аналізі семантичних особливостей колоронімів, що містяться в турецьких фразеологічних одиницях. Цей аналіз дозволив виявити ряд нових фактів та закономірностей у вживанні колоронімів, які раніше не були відомі. Більш того, це дослідження простежує мовну динаміку і встановлює зв'язки між різними фразеологічними одиницями, що може бути корисним для подальших досліджень в цій галузі.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що дослідженні колороніми можуть бути використані для створення нових навчальних матеріалів, які дозволять студентам краще зрозуміти семантику та вживання колоронімів у турецькій мові. Фразеологічні одиниці з колоронімами можуть бути використані при вивченні різних навчальних дисциплін, наприклад, у літературі турецької мови. Більш того, знання семантичних особливостей колоронімів може бути корисним не лише для наукових досліджень, але й для практичного використання. Наприклад, це може бути корисним для перекладачів, оскільки детальний аналіз значень та емоційних відтінків колоронімів дозволяє краще передати їх в перекладах текстів. Також, ці знання можуть бути корисними для вивчення мови, оскільки розуміння семантики та етимології колоронімів може допомогти у збагаченні мовного словника та покращенні комунікативних навичок.

У світі, де міжкультурна комунікація стає все важливішою, вивчення фразеологічних одиниць та їх семантичних особливостей є ключовим аспектом

для розуміння та взаємодії з іншими культурами. Тому дослідження колоронімів у фразеологічних одиницях турецької мови може мати значний внесок у підвищення рівня міжкультурної комунікації та сприяти розвитку міжкультурної освіти.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРИТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

1.1 Дослідження фразеологічних одиниць вітчизняними та зарубіжними ученими

Фразеологія – це галузь лінгвістики, яка вивчає фразеологічні одиниці мови, а саме стійкі словосполучення, які мають загальноприйняту, незмінну форму і сталий, часто метафоричний, сенс (Голянич, Стуфурак, Бабій, 2011, с. 231). Під час дослідження фразеології мови, вчені звертають увагу на те, як мова функціонує в різноманітних контекстах, та вивчають явища, де мовні одиниці набувають додаткового значення, що перевищує їх прямиї лексичний зміст, з метою розуміння мовного вживання в цілому. Фразеологічні одиниці часто використовуються в розмовній мові, тому вивчення фразеології є важливим для тих, хто вивчає мову з метою спілкування з носіями мови. Окрім цього, фразеологія є необхідним інструментом для перекладачів, які повинні бути здатні передати еквівалентність фразеологічних одиниць з однієї мови на іншу. Не завжди можна просто перекласти фразеологізм дослівно, оскільки його значення може бути культурно залежним або мати інші відтінки в різних мовах. У перекладі слід не тільки зберігати зміст фразеологізму, але й знайти відповідні аналогічні вирази в іншій мові. Недостатнє знання фразеологізмів може призвести до невдалих перекладів, що порушує мовну компетенцію та зменшує його якість. Фразеологія включає в себе вивчення фразеологізмів як окремих лексичних одиниць, їх структури, походження та вживання, а також вивчення зв'язків між фразеологізмами та іншими мовними категоріями, такими як граматики, стилістика, семантика тощо.

Крім того, фразеологія включає в себе не тільки стійкі словосполучення, але й ідіоми, крилаті вислови, прислів'я, приказки та інші фразеологічні одиниці. Ці мовні конструкції також є важливими для вивчення, оскільки допомагають зрозуміти культурні та історичні особливості певної мови та нації.

Фразеологія є важливою частиною лексикології та стилістики мови. Фразеологічні одиниці допомагають створювати певні стилістичні ефекти в мовленні, такі як гумор, іронія, емоційне забарвлення тощо. Використання фразеологізмів може також допомогти зробити мовлення більш ефективним та переконливим. Поняття “фразеологія” (від грец. "φρασίς" вираження, зворот і "λόγος" — спосіб слово, вчення), отже, існує в мові з такими значеннями (Соболевська, 2018, с. 5):

- 1) розділ мовознавства, що вивчає фразеологічну систему мови у її сучасному функціонуванні і з погляду історичного розвитку;
- 2) сукупність характерних засобів вираження думки, притаманних певній соціальній групі, окремому авторові, літературно мові; публіцистичному напрямку, діалекту чи групі;
- 3) сукупність фразеологізмів тієї чи іншої мови (Соболевська, 2018, с. 5).

Фразеологізм – це словосполучення або вираз, що має певне значення, властиве лише даному мовленнєвому середовищу, і яке не можна пояснити за значенням окремих слів, що його складають (Кунин, 1996, с. 4). Фразеологізми часто використовуються в мовленні для вираження певної ідеї або емоції з точністю та експресивністю, що недоступні звичайним мовленнєвим засобам.

Історія вивчення фразеологічних одиниць у лінгвістиці розпочалась на початку ХХ століття. У цей період було проведено значну кількість досліджень, присвячених мовним явищам. Сьогодні фразеологізми продовжують привертати увагу турецьких та вітчизняних лінгвістів, існують численні дослідження, присвячені їхній морфології, семантиці та вживанню. Фразеологізми є важливим елементом будь-якої мови, який допомагає збагатити її лексичний склад та вивчення ментальних уявлень народів.

У сучасному мовознавстві фразеологія досягла значних успіхів, завдяки науковому доробку видатних вітчизняних і зарубіжних вчених, таких як Л.А. Булаховський (1952), Л.Г. Скрипник (1973), Л.Г.Авксентьев (1988), В.Д. Ужченко (1988), Покровська І.Л, яка зробила великий внесок у дослідженні фразеологізмів, та інших лінгвістів. На сьогоднішній день, активно

досліджуються різні типи фразеологічних одиниць як репрезентантів мовної картини світу певного етносу (Семашко, 2008, с. 3). Також можна заявити з упевненістю, що одним із засновників фразеології є видатний український філолог О.О. Потебня, що звернувся до питання про знаковість стійких зворотів, закономірності їх утворення, зробив висновки про їх значення та "внутрішню форму" і тим самим встановив їхню важливу роль в мові (Баран, Зимомря, 1999, с. 20).

Щодо турецьких учених, то, як уже зазначалося, А. Аксой, Д. Аксан, О. Айдин, Г. Акдоган, Г. Хастюркоглу і багато інших досліджували мовні засоби турецької мови, зокрема, фразеологізми.

Отже, дослідження фразеологічних одиниць є важливою складовою лінгвістики і дослідження мови в цілому. Вітчизняні та зарубіжні учені займаються вивченням фразеології різних мов, що дозволяє збагачувати нашу мову і розуміння культур інших народів. Вони не тільки відображають національну культуру та менталітет, але і мають практичне значення в комунікації.

1.2 Колороніми у турецьких фразеологічних одиницях

Як вже зазначалось, колороніми – це особлива група фразеологізмів, які відображають певні культурні особливості, традицій та історії народу. Колороніми представляють собою вислови, які включають в себе кольорові слова і мають фіксоване значення.

Дослідження колоронімів у фразеологічних одиницях турецької мови є важливим завданням для фразеології, оскільки вони допомагають вивчати мовну культуру та менталітет народу, розуміти його історію та традиції. Крім того, знання колоронімів допомагає у збагаченні лексичного складу мови, розвитку мовленнєвої культури та навичок міжкультурної комунікації.

Колороніми можуть бути внутрішньомовними, тобто виникають у межах тієї ж мови, або ж запозиченими з інших мов. Наприклад, у турецькій мові є

багато колоронімів, які мають арабське чи англійське походження. Походження колоронімів може бути досить різним, залежно від конкретного слова. Деякі з них мають давнє походження та виникли ще у стародавні часи, інші ж були сформовані пізніше.

Цікавим фактом є те, що семантика колороніму може змінюватись з часом. Наприклад, колоронім, який раніше мав позитивне значення, може з часом стати негативним, або навпаки. Також, колороніми можуть змінювати своє значення в залежності від регіону, в якому вони вживаються.

Колороніми також можуть бути важливим елементом літератури та поезії. Вони можуть використовуватись для створення образів та передачі емоцій та настроїв у творах мистецтва. Багато колоронімів можна знайти в турецькій народній поезії та народних казках, що свідчить про їх велике значення для культури та мови народу. Ці слова та вислови допомагають створити більш образний мовний зв'язок, підсилюють емоційний вплив тексту та роблять його більш запам'ятовувальним.

Також, багато колоронімів виникли звичайним шляхом – через використання певних слів або висловів у певних контекстах, які з часом стали загальноживаними і перейшли до категорії фразеологізмів.

Отже, у загальному, походження колоронімів може бути досить складним та багатогранним, і воно може відображати різні історичні, культурні та лінгвістичні фактори.

Висновки до Розділу 1

Фразеологія є важливою галуззю мовознавства, яка досліджує стійкі словосполучення та інші фразеологічні одиниці. Вивчення фразеології допомагає збагатити мовлення та розширити словниковий запас, а також розуміти культурні та історичні особливості певної мови та нації.

Фразеологія має важливе значення для перекладу, оскільки її елементи можуть мати різне значення в різних мовах, і тому вимагають точного

перекладу з однієї мови на іншу. Крім того, знання фразеології може допомогти уникнути неправильних тлумачень та помилкового розуміння висловлювання.

Усі ці фактори підкреслюють важливість вивчення фразеології як частини мови, що впливає на культурне, лінгвістичне та комунікативне середовище мови.

Ми розглянули фразеологізми як особливу групу слів, що мають фіксований значеннєвий зміст і є важливим елементом мови, що відображає культурні та історичні особливості народу, що говорить цією мовою. Дослідження фразеологізмів включає вивчення їх походження, семантики та функціонування в мові.

Ми дізналися, хто ж вітчизняних та зарубіжних учених досліджував тему фразеології, а саме І.Л. Покровська, Л.М. Грановська, А.В. Висоцький, О.А. Шеховцова, А. Аксой, О. Айдин, Г. Акдоган та багато інших.

У турецькій мові фразеологізми є важливим предметом вивчення, особливо в галузі лексикології та стилістики. Крім того, колороніми – це особлива група фразеологізмів, які мають особливу форму та відображають мовні особливості культури, традицій та історії народу. Колороніми, як правило, є складовою частиною фразеологізмів, що використовуються для передачі певного значення або ідеї. Колороніми у фразеологізмах допомагають передати відчуття, образи та ідеї більш точно та експресивно. Вони створюють додаткові емоційні асоціації, що доповнюють основне значення фразеологізму.

Окрім того, дослідження колоронімів можуть виявити зв'язки між кольорами та певними поняттями або явищами. Такі зв'язки можуть відображати специфіку національної культури та її сприйняття світу.

Отже, дослідження фразеологізмів та колоронімів у тюркології є важливим завданням, яке допомагає розширити наше розуміння турецької мови та культури в цілому, а також виявити зв'язки між мовою та культурою народу.

РОЗДІЛ 2. СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОЛОРОНІМІВ У ТУРЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ

2.1 Семантичні особливості колоронімів з чорним кольором у турецьких фразеологічних одиницях

Отже, хоча фразеологізми та колороніми – це різні категорії мовних одиниць, вони мають спільні риси, які пов'язують їх між собою.

У фразеологізмах з колоронімами в турецькій мові найчастіше використовуються наступні кольори:

- 1) *siyah* – цей колір найчастіше використовується у турецьких фразеологізмах. Нараховують близько 120 фразеологізмів з цим кольором;
- 2) *beyaz* – цей колір на другому місці по частоті використання. Нараховують близько 100 фразеологізмів;
- 3) *kırmızı* – нараховують 64 фразеологізмів у турецькій мові з цим кольором;
- 4) *mavi* – нараховують близько 40 фразеологізмів з цим кольором;
- 5) *sarı* – нараховують близько 38 фразеологізмів з цим кольором;
- 6) *yeşil* – відомі 36 фразеологізми з цим кольором;
- 7) *rembe* – у наявності 12 фразеологізмів з цим кольором (Nastürkoğlu, 2017, с. 44).

Проаналізувавши турецькі колороніми, ми виявили те, що більшість з них мають білий, чорний та червоний кольори. Саме їх ми й розглянули.

Турецька має два терміни для чорного кольору: *kara*, що турецького походження та *siyah*, що походить з перської мови. У онлайн-словнику TDK або Türk Dil Kurumu Sözlükleri зазначено *siyah* як *kara, ak, beyaz karşıtı* – чорний – це протилежне білому. З іншого боку, *kara* визначається в тому ж словнику як *en koyu renk, siyah, ak, beyaz karşıtı* – найтемніший колір чорний, чорний – це протилежне білому. *Kara* використовувалося з часів Орхонських написів, тоді

як *siyah* почали вживати після приходу турецького народу до Анатолії та їхнього прийняття ісламу (Bayraktar, 2004, с. 56-57). Тому *kara* старіше за *siyah* за часом вживання.

Колір чорний вважається вихідним пунктом всіх кольорів, оскільки вірять, що на початку світу існував тільки колір чорний, а інші кольори з'явилися пізніше (Mazlum, 2011, с. 116). Як і колір білий, він є одним із кольорів, які широко використовуються в турецькій міфології та історії.

Хоча слова *kara* та *siyah* описуються як синоніми в турецьких словниках, вони відрізняються за своїм конотаційним та колокаційним вживанням.

- 1) *ağzı kara* – букв. *чорні уста, брехун* – в турецькій мові вживається для позначення людини, яка часто говорить або поширює погані, неприємні чутки або має негативний вплив на інших. Цей вислів має негативну конотацію і використовується для критики особи, яка поширює негативну інформацію про інших людей або є недостовірним джерелом інформації.

Приклад: *Ağzı kara olduğu için hiç kimse ona inanmıyor.*

Переклад укр.: *Йому ніхто не вірить, бо він брехун.*

- 2) *açlıktan gözü/gözleri kararmak* – букв. *очі затемнюються від голоду* – цей вислів походить з життєвого досвіду людей, які досвідчували гостру нестачу їжі і доводилися стикатися зі сильним голодом.

Приклад: *Yoksulluk içinde yaşayan insanlar, sık sık açlıktan gözleri kararır.*

Переклад укр.: *Люди, що живуть у злиднях, часто дуже сильно голодують.*

- 3) *kara gün dostu* – букв. *друг на чорний день, друг у скрутну мить, друг, який залишається поруч у найважчі моменти* – ця фраза використовується, щоб описати людину, яка підтримує і допомагає у важкі часи. Вона може бути використана в різних контекстах, наприклад, в особистому житті або в бізнесі, щоб позначити людину, яка завжди поруч, коли є потреба в допомозі або підтримці.

Приклад: *Gerçek kara gün dostunuzu asıl zor günlerde tanırırsınız.*

Переклад укр.: *Справжнього друга у скрутну мить ви знаходите саме в складний момент.*

- 4) *kara toprağa girmek* – букв. увійти в чорну землю, померти, піти у той світ – означає померти і бути похованим у землю.

Приклад: *Sonunda amcası da kara toprağa girdi.*

Переклад укр.: *У кінці-кінців його дядько також пішов на той світ.*

- 5) *yürek karası* – букв. серце чорне, чорна туга – в турецькій мові вживається для вираження глибокого стану суму, переживань та горя, який впливає на емоційний стан людини.

Приклад: *Bu felaketten sonra yüreklerimiz karardı.*

Переклад укр.: *Після цієї катастрофи у наші серця поселилася туга.*

- 6) *kara yoksul* – букв. чорний бідняк – це турецький фразеологізм, який означає "бідняк", "біднячка", "людина, яка живе в бідності і злиднях".

Приклад: *O bölgede birçok kara yoksulu var, sağlık sorunlarıyla ve yeterli tıbbi yardım ve barınak erişimi olmayan insanlarla karşı karşıya kalıyorlar.*

Переклад укр.: У тій області є багато бідних людей, які стикаються з проблемами здоров'я та не мають доступу до достатньої медичної допомоги та житла.

- 7) *kara sevdâ* – букв. чорне кохання – це турецький фразеологізм, який означає "неповна любов", "безвихідна любов", "нещаслива любов". Він використовується, щоб описати сильні, але невзаємні або нещасливі почуття кохання, які не можуть бути задоволені або реалізовані.

Приклад: *O, ona kara sevdalıydı, ama maalesef hisleri karşılıksız kaldı ve şimdi yalnız başına acı çekiyor.*

Переклад укр.: *Він був закоханий в неї з нещасливою, невзаємною любов'ю, але на жаль, його почуття залишилися безвідгуковними, і тепер він страждає самотністю.*

- 8) *kara kara düşünmek* – букв. думати чорними думками, замислюватися про щось негативне – він використовується для опису довгого, монотонного періоду думок про щось, що зазвичай не має позитивних наслідків або викликає печаль.

Приклад: *Son zamanlarda işler çok kötü gitti ve ben sürekli kara kara düşünüyorum.*

Переклад укр.: *Останнім часом справи пішли дуже погано, і я постійно задумуюся про печальні речі.*

- 9) *gönlü kararmak* – букв. душа чорніє – це турецький фразеологізм, який означає "втратити надію", "стати песимістичним" або "заплутатися в мисленні". Це вираз використовується для опису ситуації, коли людина втрачає позитивний погляд на життя, вірить у свій успіх і майбутнє.

Приклад: *Son zamanlarda yaşadığım olumsuz deneyimler yüzünden gönlüm karardı.*

Переклад укр.: *Останнім часом мій настрій став дуже поганим через негативний досвід, який я пережив.*

- 10) *gözü kara çıkmak* – букв. почорніти – означає бути дуже відважним, готовим на ризиковані дії. Також це може вказувати на людину, яка не боїться ризикувати, щоб досягти своїх цілей.

Приклад: *O, gözü kara çıktı ve cesaretini kaybetmeden dağın zirvesine tırmandı.*

Переклад укр.: *Він відважився і здолав вершину гори, не втрачаючи сміливості.*

- 11) *içi kararmak* – букв. затемнюватися всередині – цей фразеологізм вживається для опису стану печалі, розчарування та безнадії. Людина переживає негативні емоції, які затемнюють її думки та почуття, впадає у відчай. Це може статися через невдачі, розчарування або негативні зміни в житті.

Приклад: *Onun içi karardı.*

Переклад укр.: *Він розчарувався.*

12) *kalbi kararmak* – букв. *затемнюватися серце* – цей фразеологізм вживається для опису стану глибокого розчарування, трагедії та горя.

Приклад: *Bu olayın ardından kalplerimiz karardı.*

Переклад укр.: *Після цієї події ми були в печалі.*

13) *kara kış* – букв. *чорна зима, у розпал зими*. Цей вислів використовується для позначення дуже холодної, морозної та негожої погоди взимку, коли земля та дерева покривається снігом, а небо зазвичай хмарне та темне. В українській мові також існує подібний вислів "морозна зима", що має аналогічне значення.

Приклад: *Bu yıl kar yağışı oldukça yoğun oldu ve kara kış üç ay boyunca sürdü.*

Переклад укр.: *Снігопад цього року був досить сильний, і сувора зима тривала три місяці.*

Отже, ми зробили висновок, що чорний колір у фразеологізмах часто використовується для символізації смерті, трауру, суму, печалі, нещастя. Це пов'язано з тим, що в більшості культур чорний колір використовується для одягу та інших атрибутів, які вказують на те, що людина переживає тяжку втрату, наприклад, смерть рідних або близьких людей. Чорний колір також може символізувати тугу та розчарування в інших ситуаціях, наприклад, коли план не вдався або відбулося щось несподіване і неприємне. Однак варто зазначити, що не завжди чорний колір пов'язаний зі сумом та трауром – в деяких випадках він може символізувати владу, авторитет, стиль, елегантність та інші позитивні риси.

2.2 Семантичні особливості колоронімів з білим кольором у турецьких фразеологічних одиницях

Турецька має також два терміни для білого кольору: *beyaz*, що арабського походження та *ak* – турецького. Онлайн-словник TDK або Türk Dil Kurumu Sözlükleri визначає *ak* як *kar, süt vb.nin rengi, beyaz, kara ve siyah karşıtı* – колір

молока та снігу, протилежність чорному кольору. Контекстуально описується в онлайн-словнику TDK або Türk Dil Kurumu Sözlükleri як *temiz, dürüst, sükıntısız, rahat* – чистий, чесний, безтурботний, комфортний. З іншого боку, *beyaz* визначається в тому ж словнику як *ak, kara, siyah karşıtı, beyaz ırktan olan kimse, baskıda normal karalıkta görünen harf türü, beyaz zehir* – білий, протилежність чорному кольору, білосніжний, людина білого походження та біла отрута.

Перед тим, як з'явилися слова *ak* та *beyaz*, стародавні турки використовували термін *ürüng* для позначення кольору білого. *Ak* або *beyaz*, який вважається матір'ю всіх кольорів у світі, часто використовується в турецькій культурі, міфології та історії. По-перше, в шаманізмі, одній з найдавніших вірувань турецького народу, білий колір пов'язувався з силою, величчю та справедливістю.

Крім того, в історії Туреччини білий колір використовувався як символ у політичному житті. Державні діячі особливо під час війни носили білу одягу як знак переваги (Mazlum, 2011, с. 377). Відомо, що командири та високопосадові офіцери носили білу одягу, щоб виділятися серед солдат (Mazlum, 2011, с. 130). Крім того, білий також пов'язувався з легітимністю в історії Туреччини. Ті, хто законно очолювали державу, називалися *Ak-Han* (Білий Хан), що означало "Легітимний правитель", тоді як "легітимний правитель", який очолював державу нелегально і за допомогою жорстокої сили, називали *Kara-Han* (Чорний Хан) (Nastürkoğlu, 2017, с. 381-382).

- 1) *ak akçe* – букв. білі гроші – цей турецький фразеологізм вживається для опису фінансових одиниць, які є відповідниками готівки. Таким чином, фразеологізм має вказівний характер щодо платіжних засобів, які відносяться до готівки.

Приклад: *Ak akçe ile iş uarptak zordur.*

Переклад укр.: *Робота з дрібними грошима є складною.*

- 2) *ak sakallı* – букв. біла борода – цей фразеологізм використовується для опису людей літнього віку, які мають великий життєвий досвід. Він

також може мати метафоричне значення і вказувати на тих, хто є досвідченими та мудрими людьми. Іноді його вживають для опису не лише осіб літнього віку, а й просто надзвичайно досвідчених мудрих людей.

Приклад: *Ak sakallı bilgeliği sayesinde, kasaba yıllardır yoksulluk çekmedi.*

Переклад укр.: *Завдяки мудрості білої бороди, селище не бідувало вже багато років.*

- 3) *beyaz Türkçe* – букв. *біла турецька* – це турецький фразеологізм, який використовується для опису дуже чистої, правильної та стандартизованої форми турецької мови. Цей вислів символізує чистоту та бездоганність мови. Оскільки *beyaz Türkçe* є досить формальним висловом, то використовується він рідко у неформальних розмовах. Він також може вживатися в контексті порівняння з іншими варіантами турецької мови, які можуть містити діалектизми або неправильні граматичні форми.

Приклад: *Sizin konuşma tarzınız beni etkiledi, bu beyaz Türkçe.*

Переклад укр.: *Ваша структура мовлення вразила мене, це бездоганна турецька.*

- 4) *süt beyaz* – букв. *біле молоко* – цей вираз використовується, щоб описати щось, що має властивість білого кольору та вважається символом чистоти і невинності.

Приклад: *Onun elbisesi oldukça süt beyazdı, neredeyse süt kadar beyazdı.*

Переклад укр.: *Вона мала на собі сукню, яка була суттєво білою, майже як молоко.*

Також фразеологізм *süt beyaz* можна використовувати в переносному значенні, щоб описати щось, що є дуже чистим і бездоганим, наприклад:

Приклад: *Onun karakteri oldukça süt beyazdı, küfür etmezdi ve hiç kimseyi incitmezdi.*

Переклад укр.: *Її мова була чистою, вона не вживала нецензурних слів і не зневажала нікого.*

- 5) *sakalina ak düşmek* – букв. білий падає на бороду – це турецький фразеологізм, який вживається, щоб описати процес старіння людини, коли на його бороді з'являються сиві волоски. У переносному значенні, фразеологізм використовується, щоб показати, що людина вже починає старіти, або також цей фразеологізм використовується часто в турецькій літературі щоб описати швидкоплинність часу.

Приклад: *Vi seyahat boyunca sakalina ak düştü.*

Переклад укр.: *Протягом цієї подорожі він постарів.*

- 6) *beyaza çekmek* – букв. перейти у білий – цей фразеологізм можна використовувати для опису ситуацій, коли людина відчуває падіння своєї фізичної чи розумової здатності, коли вона втрачає бадьорість і енергію, і коли старість проявляється в її зовнішності та поведінці.

Приклад: *Çok zorlu hayat koşulları nedeniyle, o erken yaşta beyaza çekmeye başladı.*

Переклад укр.: *Через його важке життя він доволі рано постарів.*

- 7) *ak topuk beyaz gerdan* – букв. білий каблук біла шия – цей фразеологізм турецької мови використовується для опису людей, які надмірно пильнують про свій зовнішній вигляд та одягаються дуже елегантно та розкішно.

Зазвичай, фразеологізм *ak topuk beyaz gerdan* відноситься до жінок, які звертають надмірну увагу на свій зовнішній вигляд та спосіб життя. Вони можуть витратити багато часу на підбір одягу, взуття та аксесуарів, а також на пошук кращих косметичних засобів. Це може бути знаком успішної, багатой та розкішної людини, яка відображає свій статус через зовнішність.

Приклад: *O, gerçek bir ak topuk beyaz gerdan, her zaman pahalı giyim ve aksesuarlarla giyinir, yüksek topuklu ayakkabılar giyer.*

Переклад укр.: *Вона – справжня красуня, завжди одягнена в дорогий одяг та аксесуари, взуття на високих підборах.*

- 8) *ak yüzlü* – букв. біле обличчя – цей фразеологізм використовується для опису людей з білою, свіжою та яскравою шкірою обличчя, яка виглядає здоровою та енергійною. Цей фразеологізм можна використовувати не тільки для фізичного опису людини, але і для опису її характеру ментальності. Так, *ak yüzlü* також може описувати людей, які мають добре серце та щирі наміри, а також тих, які завжди мають позитивні наслідків від своїх дій.

Приклад: *O, ak yüzlü bir insan. Her zaman iyi niyetli ve yardımseverdir.*

Переклад укр.: *Він – людина з білим обличчям. Він завжди має добрі наміри та допомагає іншим.*

- 9) *beyaz yalan* – букв. біла брехня – цей фразеологізм використовується для опису незначної неправди, яка не має серйозних наслідків та не завдає значної шкоди. *Beyaz yalan* можна порівняти з англійською фразою *white lie*, яка має той самий сенс.

Зазвичай *beyaz yalan* використовують, коли потрібно зберегти відносини з кимось, не ображаючи чи не викликаючи неприємних наслідків. Наприклад, якщо ви запізнилися на побачення з друзями, і вони запитують, чому ви так довго не прийшли, ви можете сказати невелику *beyaz yalan*, щоб уникнути образи і конфлікту.

Приклад: *Mert bizimle dağlara gitmeyi reddettiğinde, bir kızla buluşacağını söyledi ama bu beyaz yalandı, bizimle gelmek istemedi.*

Переклад укр.: *Коли Мерт відмовився поїхати з нами в гори, він сказав, що має зустріч з дівчиною, але це була неправда, йому просто не хотілося з нами їхати.*

- 10) *beyaz sayfa açmak* – букв. відкрити білу сторінку – використовується для опису початку нового етапу у житті, діловій справі або відносинах.

Він також може означати початок з чистого аркуша, без минулих помилок або проблем. Наприклад, якщо людина вирішує змінити своє життя та почати з чистого аркуша, то можна використовувати даний фразеологізм.

Приклад: *Ortaklık ilişkisini sonlandırma kararının alınmasının ardından, şirket iş stratejisinde beyaz sayfa açmaya karar verdi.*

Переклад укр.: *Після того, як було прийнято рішення про розірвання партнерства, компанія вирішила почати з чистого листа у своїй діловій стратегії.*

- 11) *ak gün* – букв. білий день – цей фразеологізм вживається для опису дня, який пройшов дуже добре, був гарним та приємним, приніс багато радості та задоволення.

Приклад: *Kara günden sonra ak gün olur.*

Переклад укр.: *Після чорного дня настає білий день.*

- 12) *alın açık yüzü ak* – букв. чисте обличчя з відкритим чолом – вживається цей фразеологізм для опису чесності, чесної поведінки або добродісної діяльності людини. Вживається для опису того, що людина є чесною і не здатна на таку поведінку, про яку йдеться в контексті. Це висловлювання вказує на те, що дана людина має добродісні наміри і не схильна до неправомірних дій.

Приклад: *Onun alını açık yüzü ak, kesinlikle böyle bir şey yapmaz.*

Переклад укр.: *Його репутація чиста, він точно не зробив би таке.*

- 13) *alının akıyla* – букв. з білим чолом – цей фразеологізм використовується для опису чесності та порядності у виконанні роботи чи обов'язків. Він може також описувати чистоту намірів, що пов'язані з виконанням дій чи прийняттям рішень. Таким чином, фразеологізм передає ідею того, що людина, яка виконує свої обов'язки з чесністю та порядністю, є "чистою" у відношенні до своїх намірів та дій.

Приклад: *O işi alının akıyla yapar.*

Переклад укр.: *Він виконує цю роботу з білим чолом.*

Отже, як ми помітили, білий колір зазвичай асоціюється з чистотою, свіжістю або старінням. У багатьох культурах, білий колір є символом невинності, доброти, духовності, світла та прозорості. Проте, у деяких контекстах, білий колір може мати негативні асоціації, наприклад, в деяких культурах його використовують у вбранні померлих на похоронах.

2.3 Семантичні особливості колоронімів з червоним кольором у турецьких фразеологічних одиницях

Турецька має два слова для опису червоного кольору: *al*, що має турецьке походження, та *kırmızı*, яке запозичене з арабської, і вважаються синонімами. Онлайн-словник TDK або Türk Dil Kurumu Sözlükleri визначає *kırmızı* як *червоний, багрянний*, а *al* визначається в тому ж словнику як *колір крові, багрянний, червоний, рожевий рум'янець, нанесений на обличчя*. Однак, словник не надає конотативного значення для червоного кольору (Nastürkoğlu, 2017, с. 154).

Протягом історії, червоний колір має велике значення для турецької культури. Він є одним з кольорів турецького прапора, який символізує кров турецьких солдатів, які пожертвували своїми життями на благо своєї Батьківщини. Також в турецькій культурі червоний колір асоціюється з любов'ю, пристрастю, енергією та силою. У багатьох турецьких народних віруваннях і традиціях, червоний колір відіграє важливу роль, він символізує сили природи, сонце, вогонь та руйнівні сили. У часи Огузів, вінок нареченої був червоним, і кафтани наречених також були червоними, що символізувало чистоту. Більше того, турецькі султани після вступу на трон використовували червоні намети, як символ влади (Ögel, 1991, с. 155).

- 1) *al kanlara boyanmak* – букв. *бути пофарбованим кров'ю червоного кольору* – цей фразеологізм використовується в Туреччині для опису ситуації, коли людина стає відповідальною за кровопролиття або підтримує насильство. Він може вживатися як буквально, так і в

переносному значенні, щоб описати відповідальність за певну негативну ситуацію.

Приклад: *Birçok insanın hayatını kaybetmesine sebep olan olay, o şirketin yöneticileri tarafından dikkate alınmadığı için, şirket çalışanları da suçlu olmakla birlikte, al kanlara boyanmış durumdadır.*

Переклад укр.: *Подія, яка призвела до втрати життя багатьох людей, сталася через те, що керівництво компанії не врахувало попереджень, а працівники компанії, які брали участь у події, також стали винними і забруднили свої руки кров'ю.*

- 2) *kırmızı halı sermek* – букв. класти червоний килим, розгорнути червону доріжку. Цей фразеологізм використовується для позначення особливого прийому або урочистого прийому, який організовується для зустрічі важливої людини або відзначення особливої події.

Приклад: *Ülkeyi aşağılayan birisinin ayaklarının altına kırmızı halı sermek utanç verici* (Bayraktar, 2002, с. 158).

Переклад укр.: *Соромно стелити червону доріжку біля ніг того, хто ображає країну.*

- 3) *kırmızı kart göstermek* – букв. показувати червону картку. Це фразеологізм турецької мови, який вживається переважно у спортивному контексті, щоб описати ситуацію, коли суддя показує червону картку гравцеві за грубу гру або неправомірну поведінку на полі.

Приклад: *Futbol maçında hakem, rakip takım oyuncusunun faul yapmasından dolayı ona kırmızı kart gösterdi.*

Переклад укр.: *Під час футбольного матчу суддя показав червону картку гравцеві суперничкої команди за фол.*

- 4) *yüzü al al olmak* – букв. стати червоним на лиці. У турецькій мові вживається для опису ситуації, коли людина відчуває себе сором'язливо, соромиться або себе некомфортно відчуває в певному оточенні або ситуації.

Приклад: *Yabancılarla ilk defa konuştuğumda, yüzüm al al oldu ve hiçbir şey söyleyemedim.*

Переклад укр.: *Коли я вперше почав розмовляти з іноземцями, я став червоніти і не міг нічого сказати.*

- 5) *kırmızı ou* – букв. червоний голос. – цей фразеологізм використовується для опису негативного рішення або голосування, яке призводить до невдачі або поразки. Зазвичай цей вислів вживається у політичному контексті, щоб описати голосування проти певного кандидата чи партії, яке призвело до їхньої поразки.

Приклад: *Bu yasayı geçirmek için oylama yaptık, ancak maalesef kırmızı ou çoğunluğu kazandı.*

Переклад укр.: *Ми провели голосування для прийняття цього закону, але, на жаль, більшість голосів були проти.*

- 6) *kırmızı çizgi* – букв. червона лінія. цей фразеологізм у турецькій мові має таке ж значення, як і в багатьох інших мовах, і вживається для опису ситуації, коли є щось, що неможливо переступити, або коли є неприпустима обставина, яка перешкоджає виконанню певного завдання чи досягненню певної мети.

Приклад: *Bu ülkede insanların güvenliği kırmızı çizgidir.*

Переклад укр.: *Безпека людей – це непереступна межа в цій країні.*

Отже, як ми помітили, червоний колір зазвичай асоціюється з попередженням, це колір заборони. Також ми розуміємо червоний колір як колір революції, колір політики. Навіть візьмемо до уваги прапор Туреччини. Він символізує кров турецьких солдатів, які померли заради своєї Батьківщини.

Висновок до Розділу 2.

Семантичні особливості колоронімів у турецьких фразеологізмах – дослідження, яке дозволяє краще зрозуміти, як кольори використовуються для вираження концептів та який вплив вони мають на мовленнєву практику.

Колороніми мають велику роль у формуванні ментальної карти світу, вони допомагають описати об'єкти, явища та створюють асоціації з певними емоціями та почуттями. Тому вивчення семантики та особливостей використання колоронімів в турецьких фразеологізмах є важливим завданням для мовознавців та лінгвістів. В ході аналізу було виявлено, що більшість фразеологізмів (якщо говорити за колороніми) притаманна наявності саме "чорного", "білого" та "червоного" кольорів.

Дослідження вказують на те, що слова "чорний", "білий" та "червоний" мають не тільки описове значення, але й символічне. Вони використовуються для передачі ідей, концепцій та емоцій, пов'язаних зі світлом і темрявою, добром і злом, традицією та сучасністю. Колороніми з цими словами є часто вживаними у турецькій мові, що свідчить про їх важливість для культурної спадщини та ідентичності цього народу. Також виявлено, що вони мають багато семантичних відтінків та можуть виконувати різноманітні функції у мовленні. Крім того, було зазначено, що колороніми є одним з ефективних засобів виразності та емоційної насиченості мовлення, що сприяє підвищенню його естетичної цінності та ефективності.

Колороніми, як і багато інших фразеологізмів, є унікальними для кожної мови. Однак, деякі з них можуть мати схожі або навіть однакові буквальні переклади в інших мовах. Можна зробити висновок, що хоча деякі колороніми можуть мати схожі або навіть однакові буквальні переклади в інших мовах, їх значення може значно відрізнитися. Це показує, наскільки важливо вивчати не лише слова, але і їх контекст, культурні особливості та історію, щоб правильно зрозуміти їх смисл.

Багатство турецької мови полягає в наявності великої кількості колоронімів, які дозволяють точно і змістовно передавати певні концепти та вирази. Кожен колоронім має свої власні особливості, які визначаються контекстом вживання та місцем походження. Дослідження семантичних особливостей колоронімів у турецьких фразеологізмах може бути корисним для подальшого вивчення турецької мови та розвитку міжкультурної комунікації.

Таким чином, наше дослідження підтверджує важливість вивчення колоронімів у турецькій мові для розуміння та ефективного використання фразеологізмів.

ВИСНОВКИ

1. У процесі нашого дослідження ми провели аналіз семантичних характеристик колоронімів, які вживаються в турецьких фразеологізмах. Було виявлено, що колороніми є невід'ємною складовою турецької мови, та відіграють важливу роль у формуванні культури та менталітету турецького народу. Результати нашого дослідження дозволяють краще зрозуміти семантичний потенціал колоронімів у турецькій мові та їх вплив на формування культурних стереотипів. Дослідження дозволило визначити основні семантичні групи колоронімів, серед яких виділено колороніми, пов'язані з емоціями чи соціальними явищами. Під час нашого аналізу ми звернули увагу на те, що в турецькій мові колороніми мають переважно позитивне значення та пов'язані з приємними асоціаціями. Проте, ми також виявили наявність негативних колоронімів, які передають негативні емоції та ставлення. Такі колороніми можуть мати різноманітні відтінки негативної конотації та використовуються для вираження невдоволеності, роздратування, обурення та інших негативних емоцій. Отже, використання колоронімів в турецькій мові включає в собі як позитивні, так і негативні аспекти.

2. У ході проведення нашої роботи, ми зосередилися на вивченні колоронімів, які включають у себе чорний, білий та червоний кольори, із врахуванням їх характеристик та використання в різних контекстах. Варто зазначити, що деякі з таких колоронімів мають позитивне забарвлення та використовуються для вираження широкого спектру емоцій, включаючи радість, щастя, любов, та інші позитивні стани. З іншого боку, деякі колороніми мають негативне забарвлення і використовуються для вираження незадоволеності, гніву, роздратування, заборони та інших негативних емоцій.

Ми знайшли 32 фразеологічні одиниці з використанням цих кольорів, проте кількість таких виразів є значно більшою. Крім того, до всіх наданих колоронімів були додані точні пояснення та приклади, що дозволяє краще зрозуміти їхнє значення та контекст вживання.

3. Під час проведення нашого дослідження ми прийшли до висновку, що досліджувані колороніми мають свій власний унікальний буквальний переклад, що є ознакою багатогранності та мінливості мови. Це підтверджує ідею про те, що мова є живою та постійно еволюціонує. Колороніми можуть відображати унікальні аспекти культури та історії народу, що робить їх особливими та неповторними. Це дозволяє досліджувати та розуміти різноманітність мов та культур різних народів. У свою чергу, дослідження колоронімів дозволяє краще зрозуміти різні варіації та нюанси, що можуть виникати в мовах.

4. Наше дослідження також виявило, що турецькі фразеологізми з колоронімами відрізняються від фразеологізмів інших мов за своєю специфікою та культурною значимістю. Це свідчить про те, що мова відображає національну ідентичність та є важливою складовою культури кожного народу.

Узагалі, наше дослідження показало, що дослідження колоронімів дозволяє розкрити багатогранність та мінливість мови, відображаючи в ній унікальні аспекти культури та історії народу. Крім того, воно дозволяє зрозуміти різні варіації та нюанси мови, а також виявляти специфіку та культурну значимість мовних виразів в різних країнах

ÖZET

Araştırmamızın konusu "Semantik özellikleriyle Türk deyimlerindeki renkli sözcükler" dir.

"Renkli deyimler" veya "renkli sözler" olarak bilinen "koloronimler", Türk dilindeki yaygın ve önemli bir söz varlığıdır. Bu deyimler, çoğunlukla belirli bir rengin özellikleri veya karakteristiği ile ilgilidir ve genellikle popüler kültürde sıkça kullanılır. Türkçedeki renkli deyimlerin semantik özellikleri, genellikle bu renklerin algılanan özellikleri veya kültürel ve tarihi önemleri ile ilgilidir. Örneğin, "kırmızı" renkli deyimler genellikle aşk, öfke veya tehlike gibi yoğun duygularla ilişkilendirilir, "yeşil" renkli deyimler doğa, umut veya bolluk gibi pozitif anlamlar taşırken, "siyah" renkli deyimler ise karanlık, ölüm veya üzüntü ile ilişkilendirilir.

Türkçedeki renkli deyimler, diğer dillerdeki renkli deyimlerle karşılaştırıldığında benzer ve farklı özellikler gösterir. Örneğin, İngilizce ve Türkçedeki "mavi" renkli deyimler, genellikle hüznün veya melankoli ile ilişkilendirilir, ancak İngilizcede "feeling blue" olarak kullanılırken, Türkçede "mavi boncuk dağıtmak " gibi deyim sıkça kullanılır.

Türkçedeki renkli deyimlerin semantik özellikleri, Türk dilinin kültürel, tarihi ve sosyal bağlamıyla sıkı bir şekilde ilişkilidir. Bu deyimlerin kullanımı, Türkçe dilinin zenginliğine ve çeşitliliğine katkıda bulunurken, Türk kültürü ve toplumunun özelliklerini yansıtır. Çoğu Türkçe renkli sözcüklerin çoğunluğu olumlu anlamlar taşır ve hoş çağrışımlarla ilişkilendirilir, ancak aynı zamanda olumsuz anlamlar taşıyan renkli sözcükler de vardır. Türk deyimlerindeki renkli sözcüklerin semantiğinin incelenmesi, Türk dilini ve kültürünü anlamak için önemlidir.

Çalışmamızda, özellikle renkli kelimelerle ifade edilebilecek olumlu ve olumsuz duyguları araştırdık. Bazı renkli kelimeler olumlu bir ton taşırlar ve sevinç, mutluluk, aşk gibi olumlu duyguları ifade etmek için kullanılırlar. Diğer yandan, bazı renkli kelimeler olumsuz bir ton taşırlar ve memnuniyetsizlik, öfke, rahatsızlık gibi olumsuz duyguları ifade etmek için kullanılırlar.

En popöler ve en çok kullanılan 32 renkli deyimleri bulduk, ancak sayıları çok daha fazla. Tüm verilen renkli kelimeler için doğru açıklamalar ve örnekler yazıldı. İşimizde "siyah", "beyaz" ve "kırmızı" renkleri içeren renkli kelimeleri üzerine araştırma yaptık. Bazı renkli kelimeleri olumlu bir anlam taşıyarak sevinç, mutluluk, aşk ve diğer olumlu duyguları ifade etmek için kullanılırken, diğerleri olumsuz bir anlam taşıyarak memnuniyetsizlik, öfke, sinir ve diğer olumsuz duyguları ifade etmek için kullanılır.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баран Я., Зимомря М. (1999). Теоретичні основи фразеології. Ужгород.
2. Голянич М. І., Стефурак Р. І., Бабій І. О. (2011). Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія / за редакцією М. І. Голянич. Івано-Франківськ: Сімик.
3. Семашко Т.Ф. (2008). Особливості семантики та функціонування слів-кологоративів в українській фразеології. Київ.
4. Соболевська О. (2018). Українські фраземи й особливості їх творення. Львів.
5. Кунин А.В. (1996). Курс фразеології сучасної англійської мови.
6. Покровська І. Л. (2007) Критерії класифікації фразеологізмів у працях турецьких лінгвістів / І. Л. Покровська // Сходознавство.
7. Ömer Asım Aksoy (1993) Atasözleri ve deyimler sözlüğü.
8. Bayraktar N. (2004). Kara ve Siyah renk adlarının Türkçedeki kavram ve anlam boyutu üzerine. TÖMER Dil Dergisi.
9. Gökçen Hastürkoğlu (2017). A cognitive study on the comparison of basic color terms in Turkish and English idioms. Ankara.
10. Mazlum, Özge (2011). Rengin kültürel çağrışımları. Dumlupınar University Journal of Social Sciences, 31.
11. Ögel, B. (1991). Türk kültür tarihine giriş. Ankara: The Ministry of Culture Publication
12. Yardımcı, M. (2011). Renk dünyamız ve türk kültüründe renkler.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

<http://www.tdk.gov.tr>

ДОДАТКИ

Додаток А

Турецько-український словник ФО з чорним та білим кольорами

<i>ФО з чорним кольором</i>	
1. ağızı kara	1. брехун
2. açlıktan gözü/gözleri kararmak	2. темніти в очах від голоду
3. kara gün dostu	3. друг у скрутну мить
4. kara toprağa girmek	4. піти на той світ
5. yürek karası	5. чорна туга
6. kara yoksul	6. бідняк
7. kara sevda	7. нещасливе кохання
8. kara kara düşünmek	8. бути песимістом
9. gönlü kararmak	9. бути песимістом
10. gözü kara çıkmak	10. хоробра людина
11. içi kararmak	11. бути песимістом
12. kalbi kararmak	12. бути в печалі
13. kara kış	13. у розпал зими
<i>ФО з білим кольором</i>	
1. ak akçe	1. готівка
2. ak sakallı	2. літня людина
3. beyaz Türkçe	3. бездоганна турецька
4. süt beyaz	4. білий, чистий
5. sakalına ak düşmek	5. старіти
6. beyaza çekmek	6. старіти

7. ak topuk beyaz gerdan	7. красуня; та, що пильно за собою стежить
8. ak yüzlü	8. людина з добрими намірами
9. beyaz yalan	9. неправда, маленька брехня
10. beyaz sayfa açmak	10. почати з чистого листа
11. ak gün	11. щасливий день
12. alnı açık yüzü ak	12. з чистою репутацією
13. alnının akıyla	13. порядна людина
ФО з червоним кольором	
1. al kanlara boyanmak	1. забруднити руки в крові
2. kırmızı halı sermek	2. стелити червону доріжку
3. yüzü al al olmak	3. почервоніти
4. kırmızı oy	4. голосувати проти чогось
5. kırmızı çizgi	5. червона лінія
6. kırmızı kart göstermek	6. показати червону картку

Додаток Б

ПОРІВНЯННЯ

■ Чорний/Siyah   □ Білий/Beyaz   ■ Червоний/Kırmızı

